

**ОСИП СОРОХТЕЙ**

**ЖИВОПИС**

**ГРАФІКА**

Виставка відкрита від 20 лютого до 29 березня 2020 року  
Львівська національна галерея мистецтв імені Б.Г.Возницького

Організатори висловлюють щирю вдячність за підтримку проекту:  
Незалежному культурологічному журналу «І»,

Організатори висловлюють персональну вдячність особам, які доклали своїх зусиль до реалізації проекту:  
Тарасу Возняку- генеральному директору Львівської національної галереї мистецтв ім. Б.Возницького  
Івану Дудичу - мистецтвознавцю, заступнику генерального директора з науки АНГМ  
Ганні Банцековій - мистецтвознавцю, АНГМ

Підписано до друку 1.12.2019.

Формат 84×108/16. Папір крейдований. Друк офсетний.

Умовн. друк. арк. 7,98. Обл.-вид. арк. 5,46.

Наклад 300 прим.Зам.04-18.



**ОСИП СОРОХТЕЙ**  
**ЖИВОПИС**  
**ГРАФІКА**

Львів 2020

Ідея виставки  
Роман Сорохтей

Концепція виставки  
Мар'яна Максимів

Куратори виставки  
Мар'яна Максимів

Пластична організація виставки  
Андрій Рибка

Організаційна координація виставки  
Наталія Крокіс

Видавець  
© Львівська національна галерея мистецтв імені Б.Г.Возницького

Автори текстів  
Іван Дудич  
Ганна Банцекова

Графічний проект каталогу  
© Незалежний культурологічний журнал «І»

Верстка  
Христина Рябуха

Друк  
ФОП Кичма І.В.

---

**Осип Сорохтей**  
Зняття з хреста, 1931  
Папір, пастель  
31,5 x 26,5 см





## Іван Дудич

## Осип Сорохтей. Повернення із забуття

Що може слугувати найкращим мірилом для оцінювання мистецтва, його найсучаснішим, найбільш об'єктивним та водночас невіддільним критиком? Напевно ніхто і ніщо, окрім часу. Час через свої неблаганні жорна перемелює все, просіває все, що породжує цивілізація, людський розум, мов пісок. І навіть справжній геній не здатен змінити усталеного одвічного порядку, можливо лише залишить слід, зарубку на осі часопростору, одиноку мушлю посеред плінних пісків. І, якщо колись хтось згадає на ім'я, то вже радість здобутку, адже перед вічністю усе маліє. Але час має і свій парадокс – все, що було несправедливо забуте, з його плином, все ж зринає, знову нагадує про себе, а перед вічністю окремі імена віддалені у часі все ж набувають своєї ваги, а їхня значущість стає більш відчутною, як набігаюча та набираюча сили хвиля чи снігова лавина. Камінь кинений у воду йде на дно – це закон невідворотності, але за причинною наслідковістю він залишає брижі, кола на воді.

Коли сьогодні говоримо про Осипа-Романа Сорохтея (1890-1941), то все більше уваги звертають на майже романтизовану чи оповиту легендами історію про невизнаність художника, бідність існування, конфлікт із оточенням, «неприйняттям міщанської всеїдності й бездуховності». І якось за цим усім, мовби применшують здобуток художника, лише апеляціями до суворості існування та упередження невдалого збігу доленосних обставин того часу. Чи так все? Адже парадокс мистецтва полягає в тому, що попри усталену так звану Піраміду потреб Маслоу, у якій самовираження є вершиною, і досягнути її реально лише спираючись на нижні ступені-щаблі, все ж художники буремних часів створювали шедеври та досягали внутрішньої самоствердної дефініції. Митці-сучасники Осипа-Романа Сорохтея також перебували за подібних обставин. Можливо все йде з внутрішньої самоідентифікації митця, який створює шедеври і творить в авангарді доби невизнаним своїми сучасниками? І таких прикладів чимало... Невизнання та призабутість проступає певною перманентною ознакою того часу. Звернемося до витоків експресіонізму, адже так вживали цей термін у його сучасному розумінні ще у 1850-х роках, пригадаємо, якщо вже заглиблюємося в минуле і добряче призабутого художника Жюльєна-Огюста Ерве (Julien-Auguste Hervé), який у 1901 р. у Парижі продемонстрував покованій публіці свої картини, які назвав експресіонізмами. Чи був він насправді його першовідкривачем? А, можливо, правда ближча до Батьківщини колійовця Йосафата Срохтея, батька художника, адже саме у Чехії історик мистецтва Антонін Матеїчек (Antonín Matějček, 1889-1950) у 1910 р. бунтуючи проти вже зм'якшеного на той час імпресіонізму зазначив: «Експресіоністи бажать, перш за все, виразити себе... (експресіоніст заперечує) безпосереднє сприйняття й вибудовує складніші структури, що пов'язані з психікою... Враження та мисленні образи проходять крізь людське мислення немов би через фільтр, який очищає їх від усіх матеріальних деталей, щоб створити їх чисту суть, засвоюються і утворюють більш загальні форми, типи, які художник виражає через прості, скорочені формули і символи». І звіти його підхопили Альфред Грдлічка (Alfred Hrdlicka, 1928-2009), Оскар Кокошка (Oskar Kokoschka, 1886- 1980), Альфред Кубін (Alfred Leopold Isidor Kubin, 1877-1959), Рудольф Шіхтер (Rudolf Schoofs, 1932-2009) врешті-решт. Одним доля торувала довгий і успішний шлях, як Пабло Пікассо, іншим коротке життя сповнене жорстких неперервних випробувань як Егону Шіле (Egon Schiele, 1890-1918) чи Амадео Модільяні (Amedeo Clemente Modigliani, 1884-1920)... Одні витримали несприйняття публіки й надалі були віддані своїй мистецькій інтуїції, інші все ж прагнули «сподобатися» публіці, догодити смакам посередності. В останньому в ніякій мірі не можемо дорікнути Осипу-Роману Сорохтею, який був самовідданий власній творчій дефініції вже з самих початків власного творчого шляху. У чому можемо бути також певні – це в першості прищеплення експресіонізму на наших теренах разом із Бруно Шульцем (Bruno Schulz, 1892-1942) чи Леопольдом Готтлібом (Leopold Gottlieb 1879-1934). У випадку останніх теж

## Осип Сорохтей

Автопортрет, 1937

Картон, олія

53,5 x 36 см





можемо розглянути розвиток паралелей творчих доль. Бруно Шулць також був своєрідним пустельником-самітником у Дрогобичі як і Осип-Роман Сорохтей у Станіславові та Снятині, а Леопольд Готтліб подався до Парижа де здобував поперемінний успіх творчо еволюціонувавши з пост-імпресіоніста у виразного експресіоніста. І Сорохтей, і Шіле, і Готтліб пройшли кризь війну, але кожен із них в подальшому витягнув свій жереб у долі. Тож не беремось стверджувати чи народжується справжнє мистецтво у добробуті, а чи посеред голодних злиднів. Тут задіяний ряд куди складніших факторів.

Ще одним фактом, яким також часто намагаються маніпулювати і хибним трактуванням якого применшують творчий здобуток Осипа-Романа Сорохтея – це його смерть. Мистецтво в своєму корені трансцендентне. Одні митці перш ніж «...облишити марні уповання» створили все істотне у 16 років як Артур Рембо, а решту життя присвятили далеко не мистецтву.

Сьогодні виявлено близько тисячі творів художника – це численні графічні рисунки-шкіци, куди рідше живописні твори. Тож ревіталізуючи постать митця, ми маємо достатньо матеріалу для аналізу. І широта його вражає. Серед зацікавлень художника особливе місце посідає тема автопортрета. Добре опрацьована біблійна тематика. Навіть побутові зарисовки набувають характеру притчі-оповіді. Серед усіх графічних творів та живопису чітко окреслений цикл Страстей Господніх, що став квінтесенцією творчих здобутків митця. Попри всю серйозність, митець не втрачав і критично-іронічного погляду на світ, саме звідти черпає інспірацію його графічна карикатура-шарж. Як у кожного митця, не обійшлося без звернення до одвічних тем – пейзажу, анімалістики.

Щоб зрозуміти митця, збагнути хід його думки, спосіб мисле-творення та самовиразу, маємо звернутися до його біографії. Осип-Роман Сорохтей народився 28 лютого 1890 р. в селі Баранчиці Самбірського повіту на Львівщині в сім'ї чеха за походженням Йосафата Сорохтея, який осів із сім'єю у Станіславові. У чесько-польській (мати художника – полька) родині було троє дітей. Незабаром батько митця гине у трагічному випадку на залізниці, тож сім'я опиняється у фінансовій скруті. У Станіславові художник навчається спершу у гімназії, проте із втратою батька, мати художника ледве зводячи кінці з кінцями змушена була віддати дітей на виховання в інтернати. В цьому ранньому віці в художника вперше проявляється характер, загартування його молодого особистості. Молодий Осип-Роман не приймає порядків монастирської школи отців-езуїтів. Він втікає, повертаючись до матері. Мати художника влаштує його на навчання в Учителівську семінарію Станіслава. Мало не на всіх уроках молодий мрійник малює, можливо ще не усвідомлюючи, що саме так торує власний шлях. Його мистецьке становлення відбувається дуже рано. Відчуваючи гостру потребу у підтримці сім'ї, вже у 1909 р. – ілюструє рукописний літературно-мистецький журнал «Зірка» у Станіславові. З появою у 1910 р. першого автопортрета художника – це перетворюється на своєрідну традицію, екзамен перед совістю, заглибитися в себе, відшукати через зовнішнє внутрішню майже невлівиму суть, вловити власний настрій та дух часу. Адаже певно кожен автопортрет, то своєрідна сповідь художника.

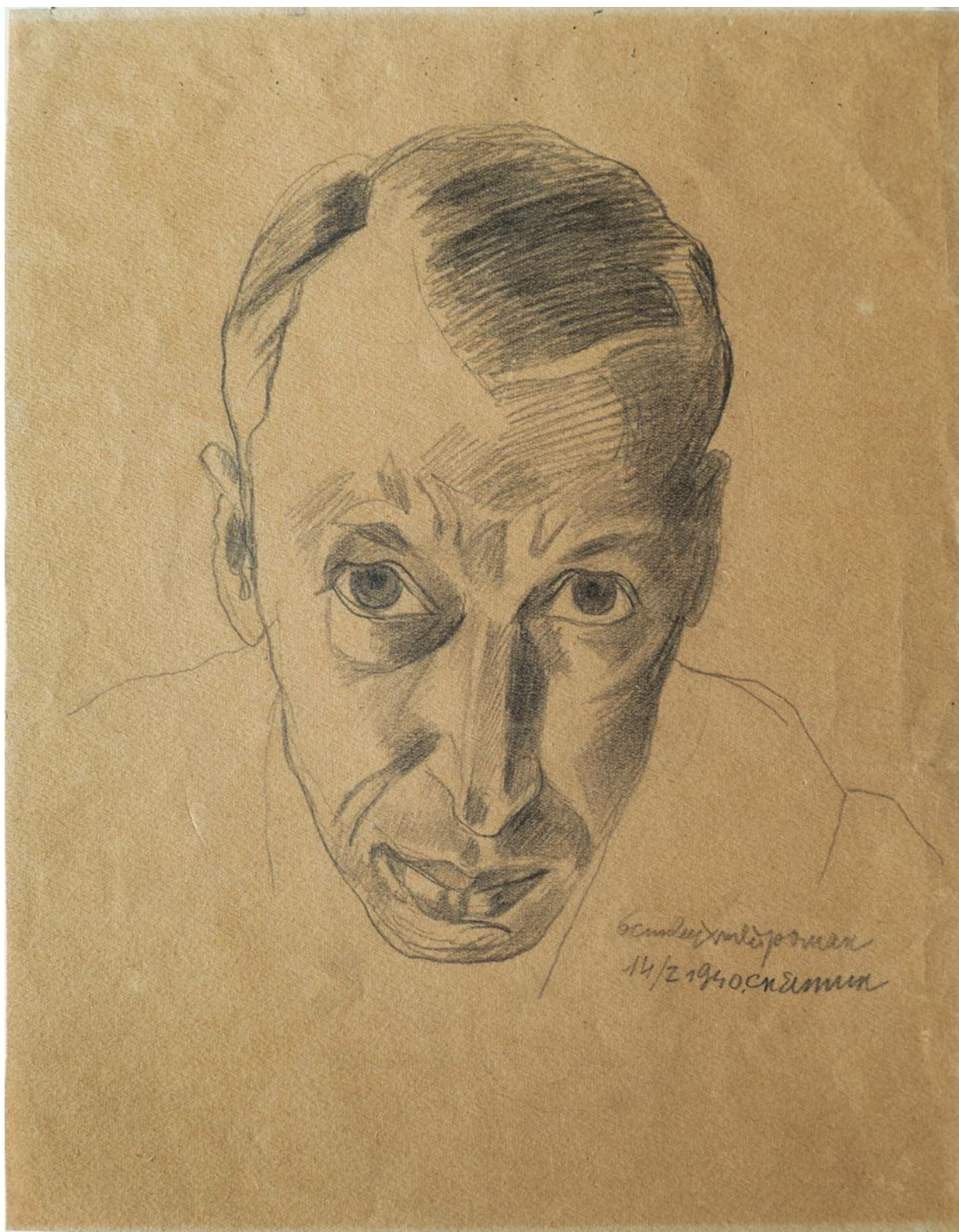
1910 рік ознаменований для художника вступом у Краківську академію мистецтв, що була на той час кипучим осередком протиріч. В академії точилися палкі дебати та суперечки поміж самою професурою, щодо академізму та імпресіонізму з однієї сторони та сучасними формалістичними проявами. Осипу-Роману Сорохтею пощастило потрапити в класи відомих викладачів, які заразом були і добрими художниками. Войцех Вайс (Wojciech Weiss, 1875-1950) та Юзеф. Панькевич (Józef Pankiewicz, 1866-1940) посяли в душі молодого студента зерно до пошуку, яке дало свої плоди. Ще в роки навчання отримує різні відзнаки і похвали, проте має вузьке коло спілкування. Непростий характер з роками загострювався у творчу особистість, що проявлялося у доволі різких судженнях та висловлюваннях. Сьогодні важко ствердити які це мало наслідки, але навіть найвідданіші друзі художника часто розпочинають свої спогади про нього з давньої, майже забутої суперечки, чи гострого жарту, що прорізав враження від першої зустрічі чи знайомства. Згодом пізнавши глибше молодого митця, вони розуміли, що то була захисна кольчуга-панцир, за яким художник приховував раниме нутро. Наростаюча напруга, що була відчутна у суспільстві таки проявилася Першою світовою війною. Як і чимало його колег студентів, Осип-Роман Сорохтей у 1914 – 1918 рр. у лавах УСС. Його

### Осип Сорохтей

Автопортрет, 1938

Картон, олія

49 x 37 см



перевели до пресової квартири «Стрілецька кадра», де проявився вповні його талант карикатуриста. З того часу вже не іронія, а гострий сарказм та гротеск стануть основними виражальними засобами у творчості Сорохтея. З цього періоду до нас дійшли визнання і яскраві сцени маршів та воєнної муштри, військових командирів та старшин. Напевно робив замальовки для колег по службі, які розлітали листами по всій Австро-Угорщині.

З поверненням до навчання в академії, продовжується і кристалізація манери художника, яку активно підтримував Войцех Вайс, що полюбляв графічні та колористичні експерименти. Серед інших викладачів не можемо не згадати і про Станіслава Дембіцького (Stanislaw Mieczyslaw Dębicki, 1866-1924), який також був знаним карикатуристом і мав значний досвід співпраці з відомими на той час виданнями. Поміж шанувальниками шаржу в студентському середовищі справжнє змагання – хто влучніше передасть модель чи постать професора однією лінією. Такі вправи загострили око, додали впевненості кожному штриху.

У 1920 р. завершується навчання. Не отримавши жодної достойної пропозиції у Кракові, Осип-Роман Сорохтей завбачливо шукає вакансії. Ще декілька тижнів він у пошуках, але не знайшовши роботи, щоб покрити своє проживання у Кракові, повертається до Станіслава. Завершення війни ознаменувало інший рубіж. Тривожні післявоєнні роки загострили внутрішньо-суспільні сутічки, протиставлення протиріч. З друзями Осип-Роман Сорохтей обговорює свою подальшу долю. Деякі з них вирішують ризикнути і на післявоєнній хвилі податися ще далі в Європу, а деякі і в Сполучені Штати. Тут складно оцінити всі загрози і виклики, кожен вибір несе свої ризики і непевність, тож Осип-Роман Сорохтей їде до Станіслава, де отримує посаду вчителя малювання у гімназії.

1926 р. ознаменований публікацією карикатури на директора польської гімназії у журналі «Зиз». На той час карикатури та шаржі Осипа-Романа Сорохтея гострі, мов бритва. Зачеплений за живе та відкрито викритий в шовінізмі директор постає в образі бійцівського собаки-бульдога, проте з елегантним пенсне. Разюча подібність і популярність карикатури спричинилася до звільнення Осипа Сорохтея. Його перевели в провінційну гімназію в Снятині.

На віддалі, мов у вигнанні, перебуваючи у своєрідній творчій ізоляції, митець не припинив творити. Проте творив для себе і дуже вузького кола поціновувачів. Зрештою, його шанувальники – це та нечисленна збідніла інтелігенція, яка не могла кушівлею творів забезпечити достойне існування митця. На злобу дня художник не впадає у відчай, а ставиться до своєї долі, як до випробування. Щасливий у подружньому житті (у 1928 р. побрався з Марією Карп'юк, яка була улюбленою ученицею Олексі Новаківського), як чоловік та батько, його запам'ятали вишукано елегантним. Худорлявий чоловік із неправильними рисами обличчя вбраний недорого, проте зі смаком, з нещодобним відчуттям внутрішнього лоску. Уважно пов'язана краватка-метелик додавали святковості його будням як у Станіславі так і в Снятині на щодень. Зосереджений, з гострим зором. Одного влучного погляду йому вистачало для закарбування в пам'яті тих чи інших рис перехожих, свого співрозмовника. До природи приглядався довго, мовби намагаючись розчинитися в ній, всотати шкірою відчуття проміння, іскристої зелені, напитися очима плінністю буття. Тут вже позначився брак окремої майстерні та зайнятість на роботі. Учні забирали багато уваги та сил, а, попри все, таки знаходив час для власної творчості.

Не можемо судити геній митця лишень з його творів, адже для педагога його творінням є його учні. Є учні котрі одразу проявляють себе яскраво, спалахують мов іскристі метеори, а є ті, які стануть просто хорошими людьми, проте цінуватимуть мистецтво, розумітимуть його суть, долучатимуть до нього наступні покоління, передаючи іскру таланту та геній його горіння крізь наступні покоління. Так пам'ять про талановитого педагога Осипа Сорохтея залишилася. І, можливо, простежити вплив вчителя на творчість його вихованців – це ще справа майбутньої роботи дослідників-мистецтвознавців. Маємо ствердити, що Осип-Роман Сорохтей своїй педагогічній роботі віддавався повністю. Можливо, не маючи власної окремої робітні, так він компенсував потребу масштабного творчого пориву. До того ж це була своєрідна компенсація за те, що дружина поринувши у хатні клопоти, фактично припинила творчо працювати. Лиш зрідка вона робила невеликі шкідки та начерки, акварельні етюди.

### Осип Сорохтей

Автопортрет, 1940

Папір, олівець

36 x 23,5 см



Перебуваючи у творчій ізоляції Осип-Роман Сорохтей активно творить, слідкує за мистецькими подіями, занотовує важливі для нього визначення і цитати у приватний записник, підсумовує все своїми висновками і твердженнями-судженнями про те чи інше явище в сучасному мистецтві. Боявся надмірної відшліфованості техніки, що почала в ті роки перетворюватися на своєрідний культ. Активний вибух розмаїтих мистецьких –ізмів все частіше наводив його на міркування про плінність і мінливість смаків та вподобань, про скороминучість моди.

Шукав, просто-таки доскіпливо шукав власного методу. Експериментував, зважував кожен мазок у живописі, штрих у рисунку. В своїй манері увібрав напевно все виразніше і краще з попередніх віків викристалізувавши все у квінтесенцію експресіонізму.

У 51 рік Осипа-Романа Сорохтея не стало. Інфаркт передчасно обірвав його життя. Переживання та постійна подавленість тиснули на митця. А сила обставин не давала змоги реалізуватися повною мірою. Проте залишив численну станкову спадщину. Зрештою явище бойчукізму сьогодні ми також оцінюємо через підготовчі начерки та ескізи, і не змало воно від цього, не кануло у небуття.

Сьогодні, на щастя, постать Осипа Сорохтея повертається із забуття. Є в даному ключі і роль щастя у нещасті, адже попри те, що сьогодні вже маємо вулиці імені Сорохтея у Львові та Івано-Франківську, проте дане повернення із забуття без отой надмірної патетики. Мені видається великою удачею, що сьогодні ми сприймаємо постать Осипа Сорохтея неканонічно, так, наче відкриваємо для себе нову, так талановито прописану історію життя та творчості незримим виражальним духом геніального ЕКСПРЕСІОНІЗМУ.

Ювілейна виставка творів Осипа-Романа Сорохтея у Львівській національній галереї мистецтв імені Б.Г. Возницького у відділі «Музей європейського мистецтва XIX – XXI ст.» повертає постать художника у загальноєвропейський контекст модернізму.

Підібрані твори з колекції Галереї, державних та приватних збірок та Івано-Франківської Архiepархії розкривають перед нами велич духу. Цикл Страстей Господніх Осипа-Романа Сорохтея – це Сікстинська капела українського експресіонізму. Центральний образ «Зняття з хреста» увібрав у себе звучність фрескового колориту Джотто, трагічну режисуру Караваджо (Michelangelo Merisi da Caravaggio, 1573-1610), пієтет Ель Греко (Δομήνικος Θεοτοκόπουλος, 1541-1614), динаміку кубо-футуризму та невідому іскристу критичність Сорохтея. Театральність композиції підкреслена яскраво вираженими діагоналями ліній, дрібними елементами інтеракції – жести героїв, міміка облич. Особлива роль відведена контрастам по кольору (червоний та зелений) та одночасному симультанному контрасту. Лише виразність Осипа-Романа Сорохтея перетворює основні іконографічні елементи на додатковий театралізований реквізит, як-от хрест. Вони маліють перед величчю та монументальністю виразу образів. Додаткові елементи введені в композицію набувають яскравого символічного наповнення. Світло ліхтаря в руці лише однією свічею освітлює всю сцену, наче всевидюче око Боже, виявляючи, мов рентгеном грані характерів, обличчя людського страждання та божественної умиротвореності. Одна свіча перетворюється на світло рампи й розігрується одвічний спектакль. Все дійство сцени прошиває глядача нервовим напруженням, що черпає інспірацію в бароко.

Графічний цикл поєднує роботи на білому та чорному тлі. Останні мають свою специфіку. Їх обов'язково потрібно оглядати лише вживу. Жоден друк не передасть тої глибокої відчуття і трагізму, якими сповнені дані сцени. Їхня композиція здебільшого правильна, всі персонажі згруповані по центру листа. Осип-Роман Сорохтей не захоплювався хаотичністю абстрактного експресіонізму, не схвалював його, намагався відшукати в ньому логіку, раціональне зерно. Персонажі графічного циклу «Страсті Христові» дещо грубуваті у засобі виразу – це укрупнені фігури з максимально спрощеними рисами, які чітко впізнавані та легко відчитувані. Вся увага концентрується на обличчях через які яскраво передана пряма емоція, мов електричний струм. Особливо варто відзначити, що майже в кожному листі ми можемо відшукати автопортрет чи натяк на нього самого художника. Так він перетворюється не просто на свідка, а прямого учасника події. Прийом перенесення біблійної сцени в умови сучасності використовувався з часів раннього середньовіччя та кватроченто, цим прийомом постійно користується і Осип-Роман Сорохтей.

Осип Сорохтей

Вечеря, 1935

Парі, акварель

49 x 32 см



Глибина експресії та відчуття емпатії, наповненість боєм і стражданням доведені до межі. Прочитання сюжетів мають і приховані алегоричні підтексти, що потребують окремого дослідження та детальніших описів за порівняльним аналізом. Ми не можемо сприймати ці листи як ескізи чи начерки-зарисовки. Всі вони чітко підписані та датовані в скрупульозному порядку. Можемо ствердити, що сам митець розглядав їх як завершені «живі» твори від руки, сповнені сталеві певності, але не позбавлені живості сприйняття. Кожен лист розглядається як окремий завершений твір, що апелює до споглядання, осмислення, співпереживання, повної емпатії-занурення.

Переконалий, що дана виставка подарує справжнє задоволення від зустрічі з високим мистецтвом та ще раз вкаже на те, що справжній талант не відходить в забуття. А повернення із забуття Осипа-Романа Сорохтея – це справа величчя його таланту. Можу лиш додати, що крізь свою творчість Осип-Роман Сорохтей промовляє до нас словами Шекспіра: «Ця [графіка] не піде в забуття, у ній мій труд, вогонь мого життя».

Біографія Осипа-Романа Сорохтея у датах та фактах:

● 28 лютого 1890 р. – народився у селі Баранівці (Баранчичі, Самбірський повіт, Львівщина) Осип-Роман Сорохтей український маляр, графік, карикатурист, педагог. Батько Йосафат Сорохтей – чех, працював у Галичині залізничником, мати – полька.

● 1909 р. – ілюструє рукописний літературно-мистецький журнал «Зірка» у Станіславові.

● 1910 р. – закінчив навчання в учительській семінарії Станіславава, саме цим роком датується перший збережений автопортрет художника.

● 1911 – 1914 рр. – навчався у Краківській академії красних мистецтв, як українець.

● 1914 р. – після третього року навчання взяв участь у виставці та здобув бронзову медаль і грошову винагороду.

● 1914 – 1918 рр. – з початком Першої світової війни перериває навчання. Перебував на фронті у лавах УСС.

● 1919 р. – поновив навчання у Краківській академії красних мистецтв, клас Ю. Панькевича та клас В. Вайса.

● 1920 – 1926 рр. – працює вчителем малювання в гімназії Станіславава.

● 1925 р. – регулярно співпрацює з журналом «Зиз».

● 1926 – 1928 рр. – працює вчителем малювання у Снятині.

● 1928 р. – одружується з Марією Карп'юк (улюблена учениця Олекси Новаківського).

● 1931 р. – учасник виставок ГДУМ, АНУМ, УСС у Львові, II Міжнародної виставки дереворитів у Варшаві.

● 28 листопада 1941 р. – помер від інфаркту у Станіславові (Івано-Франківськ).

---

**Осип Сорохтей**

Зняття з хреста, 1935

Полотно, олія

180 x 110 см



---

Осип Сорохтей  
Вечеря, ескіз, 1924  
Папір, олівець  
23 x 30 см



# Ivan Dudych

## Osyp Sorochtej. Powrót z zapomnienia

Jaki może być najlepszy punkt odniesienia dla oceny sztuki, jej najbardziej rygorystycznym, najbardziej obiektywnym, a zarazem nieprzekupnym krytykiem? Prawdopodobnie nikt i nic, tylko czas. Czas swymi bezlitośnymi kamieniami młyńskimi miażdży wszystko, przesiewając to, co rodzi cywilizacja, ludzki umysł, jak piasek. I nawet prawdziwy geniusz nie jest w stanie zmienić ustalonego wieczystego porządku, może jedynie pozostawić ślad, nacięcie na osi czasoprzestrzeni, pojedynczą skorupę pośród płynących piasków. A jeśli ktoś kiedyś przywoła to imię, wtedy to już radość zdobytka, ponieważ przed wiecznością wszystko się kurczy. Ale czas ma również swój paradoks – wszystko, co zostało niesprawiedliwie zapomniane, wraz z jego biegiem jednak wynurza się, ponownie przypomina o sobie, a przed obliczem wieczności odległe w czasie poszczególne imiona przecież przybierają na wadze, a ich doniosłość staje się bardziej odczuwalną, jak napływająca i wzbierająca w siłę fala lub śnieżna lawina. Kamień, wrzucony do wody, spada na dno – jest to prawo nieuchronności, ale z powodów przyczynowych pozostawia fale kapilarne, koła na wodzie.

Kiedy dziś mówimy o Osypie-Romanie Sorochteju, coraz większą uwagę zwraca się na niemal romantyzowaną lub pokrytą legendą opowieść o zapoznaniu się artysty, ubóstwie istnienia, konflikcie z otoczeniem, „odrzućciu burżuazyjnej wszechżerności i braku duchowości”. I w wyniku takie pogłoski bagatelizują osiągnięcia artysty, odwołując się do surowości istnienia i przeszkod niefortunnego zbiegu okoliczności fatalnych tamtych czasów. Czy właśnie tak to było? W końcu paradoks sztuki polega na tym, że pomimo ustaleń t.zw. piramidy potrzeb Masłowa, w której samorealizacja jest szczytem, osiągnięcie którego możliwe wyłącznie w oparciu na niższe stopnie, przecież artyści w czasach burzliwych tworzyli arcydzieła i osiągnęli wewnętrznej, asertywnej definicji. W podobnych okolicznościach trwali także artyści współcześni Osypa-Romana Sorochteja. Być może wszystko bierze się z wewnętrznej samoidentyfikacji artysty, który tworzy arcydzieła i uprawia sztukę w awangardzie swych czasów, nieuznany przez współczesnych? Są liczne tego przykłady... Zapoznanie i zapomnienie przejawia się pewnym stałym znakiem tego czasu. Wróćmy do początków ekspresjonizmu, ponieważ był on używany w jego nowoczesnym znaczeniu już w latach 50. XIX wieku, przypomnijmy, patrząc w przeszłość, o kapitalnie zapomnianym artyście Julienie-Augustem Hervé, który w 1901 roku przedstawił zszokowanej publiczności w Paryżu swoje obrazy, które nazwał ekspresjonizmami. Czy był on naprawdę odkrywcą tego kierunku? Być może prawda jest bliższa ojczyźnie kolejarza Jóśafata Srhteia, ojca artysty, ponieważ właśnie w Czechach historyk sztuki Antonin Matějček w 1910 roku, buntując się przeciwko już zmanierowanemu w tamtym czasie impresjonizmowi, stwierdził: „Ekspresjoniści pragną przede wszystkim wyrazić siebie... (ekspresjonista zaprzecza) bezpośrednią percepcję i buduje bardziej złożone struktury, związane z psychiką... Wrażenia i obrazy myślowe przechodzą przez ludzkie myślenie, jak gdyby przez filtr, który oczyszcza je ze wszystkich materialnych szczegółów, aby stworzyć ich czystą esencję, są przyswajane i tworzą bardziej ogólne kształty, typy, które artysta wyraża poprzez proste, skrócone formuły i symbole”. I stamtąd podchwycili go Aleš Hrdlička, Oskar Kokoschka, Alfred Kubin, Rudolf Schichter. Jednym los torował długą i udaną drogę, jak w wypadku Pabla Picassa, dla innych krótkie życie było pełne trudnych, ciągłych prób, jak w wypadku Eгона Schielego czy Amadea Modiglianiego... Niektórzy wytrzymali odrzucenie opinii publicznej i nadal byli oddani swojej artystycznej intuicji, podczas gdy inni starali się „przytępić” publiczności, zadowolić przeciętne smaki. To drugie nie da się w żaden sposób zarzucić pod adresem Osypa-Romana Sorochteja, który był oddany bez reszty własnej twórczej definicji już od samego początku swej twórczej kariery. Możemy również być pewni jego prymatu zaszczerpienia ekspresjonizmu na naszych terytoriach wraz z Brunonem Schulzem lub Leopoldem Gottliebem. W przypadku tych ostatnich możemy również rozważyć równoległość twórczych losów. Bruno Schultz był tak samo samotnym pustelnikiem w Drohobyczu, jak Osyp-Roman Sorochtej w Stanisławowie i Śniatynie, a Leopold Gottlieb w Paryżu, gdzie odniósł sukces twórczy, ewoluując od postimpresjonisty do wyraźnego ekspresjonisty. Zarówno Sorochtej, Schiele, jak i Gottlieb przeżyli wojnę, ale każdy z nich wyciągnął własny los. Dlatego nie podejmujemy się stwierdzenia, czy prawdziwa sztuka rodzi się w dobrobycie, a czy pośród głodnego ubóstwa. W grę wchodzi szereg bardziej złożonych czynników.

Innym faktem, którym często próbuje się manipulować i którego interpretacja pomniejsza twórcze osiągnięcia Osypa-Romana Sorochteja, jest jego śmierć. Sztuka ma korzenie transcendentalne. Niektórzy artyści, zanim „porzucić wszelką nadzieję”



---

**Осіп Сорохтей**  
Воскресіння дочки Аїра, 1925  
Папір, олівець  
8,5 x 10,5 см

stworzyli wszystko znaczące w wieku 16 lat, jak Arthur Rimbaud, poświęcając resztę życia nie sztuce, a czemuś zupełnie innemu.

Dziś odkryto około tysiąca dzieł artysty – są to liczne szkice graficzne, z rzadka twory malarskie. Tak więc, rewitalizując postać Osypa-Romana Sorochteja, mamy dość materiału dla analizy. Jego szerokość jest zdumiewająca. Wśród zainteresowań artysty szczególnie miejsce posiada autoportret. Dobrze opracowane są tematy biblijne. Nawet szkice z życia codziennego nabierają charakteru przypowieści. Wśród wszystkich dzieł graficznych i malarstwa wyraźnie przedstawia się cykl „Męki Pańskiej”, który stał się kwintesencją twórczych osiągnięć artysty. Mimo całej swojej powagi, artysta nie stracił krytycznie ironicznego spojrzenia na świat, właśnie tym inspirowane zostały jego graficzne karykatury szarżowane. Jak w przypadku każdego artysty, nie ominął także odwiecznych tematów – krajobrazu, animalistyki.

Aby zrozumieć artystę, zrozumieć przebieg jego myśli, sposób tworzenia i wyrażania siebie, musimy odwołać się do jego biografii. Osyp-Roman Sorochtej urodził się 28 lutego 1890 r. we wsi Baraniwce (Barańczyce) powiatu samborskiego (wtedy kraj koronny Królestwo Galicji i Lodomerii, teraz obwód lwowski Ukrainy) w rodzinie Czecha z pochodzenia Józafata Srheteia, który zamieszkał na stałe z rodziną w Stanisławowie. W czesko-polskiej rodzinie (matka artysty – Polka) było troje dzieci. Wkrótce ojciec artysty ginie w tragicznym wypadku kolejowym, więc rodzina doznaje kłopotów finansowych. W Stanisławowie artysta najpierw studiował w gimnazjum, ale po śmierci ojca matka artysty, klepiąc biadę, musiała wysłać swoje dzieci do szkół z internatem. W tym młodym wieku artysta po raz pierwszy wykazuje charakter, hartując młodą osobowość. Nastolatek Osyp-Roman nie przyjmuje porządków szkoły klasztornej ojców Jezuitów. Ucieka, wracając do matki. Matka artysty umieszcza go na studia do seminarium nauczycielskiego w Stanisławowie. Na prawie wszystkich lekcjach młody marzyciel rysuje, być może jeszcze nie zdając sobie sprawy, że w ten sposób toruje własną ścieżkę. Jego stanowienie się artystyczne przebiega bardzo wcześnie. Czując pilną potrzebę we wsparciu dla rodziny, już od 1909 r. ilustruje rękopisemny magazyn literacko-artystyczny „Zirka” (Gwiazda) w Stanisławowie. Po namalowaniu pierwszego autoportretu w roku 1910 staje się swoistą tradycją, egzaminem przed sumieniem, sposobem zagłębiania się w siebie, znajdowania poprzez zewnętrzną wewnętrzną, prawie niezauważalną esencję, uchwycenia własnego nastroju i ducha czasu. W końcu chyba każdy autoportret jest rodzajem spowiedzi artysty.

Rok 1910 bardzo ważny dla artysty, ponieważ został on wtedy przyjęty do krakowskiej Akademii Sztuk Pięknych, która w tym czasie była wrzącym ośrodkiem sprzeczności. W Akademii trwały gorące debaty i dyskusji między samymi profesorami, dotyczące akademizmu i impresjonizmu z jednej strony, a także nowoczesnych formalistycznych przejawów z innej. Osyp-Roman Sorochtej miał szczęście dostać się na zajęcia znanych nauczycieli, którzy byli jednocześnie świetnymi artystami. W. Weiss i J. Pańkiewicz zasiali w duszy młodego studenta ziarno chęci do poszukiwań, które obficie zaowocowało. Jeszcze w latach studiów zdobył on różne wyróżnienia i pochwały, ale miał wąski krąg komunikacji. Trudny charakter z biegiem lat przekształcił się w twórczą osobowość, chętnie udającą się do dość ostrych osądów i wypowiedzi. Dziś trudno powiedzieć, jakie to mało konsekwencje, ale nawet najbardziej lojalni przyjaciele artysty często zaczynają wspominać o nim z dawnego, prawie zapomnianego sporu lub ostrego dowcipu, który wytwarzał wrażenie od pierwszego spotkania lub znajomości. Następnie, zapoznawszy się bliżej z młodym artystą, zdawali sobie sprawę, że jest to zbroja ochronna, za którą artysta ukrywa ranne wnętrze. Rosnące napięcie, odczuwalne w społeczeństwie, przejawiało się wybuchem Pierwszej wojny światowej. Podobnie jak wielu jego kolegów, Osyp-Roman Sorochtej w latach 1914–1918 walczył w szeregach Ukraińskich Strzelców Siczowych. Został przeniesiony do kwatery prasowej „Kadra Strzelecka”, gdzie przejawiał się jego talent jako karykaturzysty. Odtąd już nie ironią, ale ostry sarkazm i groteska stały się głównymi środkami wyrazu w twórczości Sorochteja. Z tego okresu przetrwały rozpoznawalne i żywe sceny marszów i musztry wojskowej, wizerunki dowódców wojskowych i oficerów. Prawdopodobnie szkicował kolegów po służbie, a dalej te rysunki rozlatywały się listami po całych Austro-Węgrzech.

Po powrocie do studiów w Akademii trwa krystalizowanie się jego maniery artystycznej, przy dzielnym wsparciu Wojciecha Weissa, który uwielbiał eksperymenty graficzne i kolorystyczne wychowanka. Wśród innych nauczycieli powinniśmy wymieniać Stanisława Dębickiego, który był również znanym karykaturzystą i miał wówczas duże doświadczenie w pracy z popularnymi wydawnictwami. Między miłośnikami szarżu w środowisku studenckim istniała istna konkurencja – kto lepiej przedstawi wizerunek czy postać profesora jedną linią. Takie ćwiczenia ostrzyły oko, dodawały pewności przy każdym sztychu.

W roku 1920 Osyp-Roman Sorochtej ukończył studia. Nie otrzymawszy żadnej godnej oferty w Krakowie, rozważnie szukał wolnych miejsc pracy. Po wielotygodniowych poszukiwaniach, nie znajdując pracy w Krakowie, wraca do Stanisławowa. Koniec wojny został zmiennym dla innego kresu. Trudne lata powojenne zaostriły konflikty wewnątrzspołeczne, spowodowały zwiększenie sprzeczności. Osyp-Roman Sorochtei omawia swój los z przyjaciółmi. Niektórzy decydują się na ryzyko przeniesienia się z powojenną falą do Europy, inni do Stanów Zjednoczonych. Trudno ocenić wszystkie zagrożenia i



Осип Сорохтей  
Над озером, 1922  
Перо, туш  
16 x 20 см

wyzwania, każdy wybór niesie ze sobą własne ryzyko i niepewność, więc Osyp-Roman Sorochtej jedzie do Stanisławowa, gdzie otrzymuje etat nauczyciela rysunku w gimnazjum.

W 1926 r. w czasopiśmie „Zyz” ukazała się karykatura na dyrektora polskiego gimnazjum. W tym czasie rysunki Osypa-Romana Sorochteja były ostre, jak brzytwa. Dotknięty do żywego i publicznie osławiony jak szowinista, dyrektor został przedstawiony w postaci walczącego buldoga, lecz w eleganckich binoklach. Uderzające podobieństwo i popularność karykatury doprowadziły do zwolnienia Osypa-Romana Sorochteja z pracy. Został przeniesiony do gimnazjum prowincjonalnego w Śniatynie.

Na marginesie, będąc w swoistym wygnaniu, w rodzaju twórczej izolacji, artysta nie przestawał tworzyć. Jednak tworzył dla siebie i dla bardzo wąskiego kręgu miłośników. W końcu jego wielbiciele – to nieliczni zubożali inteligenci, którzy nie mogli przez kupowanie dzieł sztuki zapewnić godne istnienie artyście. Lecz artysta nie rozpacza, a traktuje swój los jako próbę. Szczęśliwy w życiu małżeńskim (w 1928 r. związał się z Marią Karpiuk, najlepszą uczennicą Oleksy Nowakiwskiego) mąż i ojciec, został zapamiętany bardzo eleganckim człowiekiem. Chudy mężczyzna o nieregularnych rysach twarzy, ubrany tanio, ale ze smakiem, z prawdziwym poczuciem wewnętrznego polysku. Starannie zawiązany krawat-motyl dodaje uczucia święta codzienności, zarówno w Stanisławowie, jak i Śniatynie. Skupiony, z ostrym widzeniem. Wystarczyło jednego spojrzenia, aby na trwałe zapamiętać pewne cechy przechodnia, rozmówcy. Do natury przyglądał się długo, jakby próbując się w niej rozpuścić, wchłonąć skórą uczucie promieniowania, iskrzącej się zieleni, upić się oczami płynnością bytu. Przeszkadzał mu brak osobnej pracowni oraz zapracowanie w gimnazjum. Wiele uwagi i sił potrzebowali uczniowie, ale wciąż odnawiał czas na własną twórczość.

Nie możemy oceniać geniuszu artysty wyłącznie na podstawie jego dzieł, ponieważ dla pedagoga jego utworem są także uczniowie. Są uczniowie, którzy natychmiast wykazują się wyraziście, lśnią jak błyszczące meteory, ale są tacy, którzy staną się po prostu dobrymi ludźmi, doceniającymi sztukę, rozumieją jej istotę, dołączą do niej następne pokolenia, przekazując iskrę talentu i geniuszu przez następne generacje. Pamięć o utalentowanym pedagogu Osypie Sorochteju przetrwała. Być może, sprawa przesłedzenia wpływu nauczyciela na twórczość jego uczniów – to zadanie dla przyszłych badaczy sztuki. Lecz tu musimy powiedzieć, że Osyp-Roman Sorochtej w pełni poświęcał się pracy pedagogicznej. Być może, nie mając osobnej pracowni, w taki sposób kompensował potrzebę twórczego impulsu na dużą skalę. Ponadto był to rodzaj rekompensaty za to, że jego żona, pogrążona w krątaninę domową, faktycznie przestała twórczo pracować. Tylko od czasu do czasu robiła małe szkice i zarysy, akwareli.

Osyp-Roman Sorochtej, będąc w twórczym odosobieniu, aktywnie tworzy, śledzi wydarzenia artystyczne, zapisuje ważne dla niego definicje i cytaty w prywatnym notatniku, podsumowuje swymi wnioskami oraz wypowiedziami-osądami o tym czy innym zjawisku we współczesnej sztuce. Bał się nadmiernego szlifowania techniki, która w tych latach zaczęła przekształcać się w rodzaj kultu. Aktywna eksplozja różnych artystycznych „izmów” coraz bardziej naprowadzała go do spekulacji na temat płynności i różnorodności gustów i preferencji, ulotnej natury mody.

Szukał, po prostu skrupulatnie szukał własnej metody. Eksperymentował, wazył każdy sztych w malowaniu, linię na rysunku. Jego własna maniera wchłonila zapewne wszystko najwyraźniejsze i najlepsze z poprzednich stuleci, krystalizując w kwintesencji ekspresjonizmu.

Osyp-Roman Sorochtej odszedł w wieku 51 rok. Zawał serca przedwcześnie urwał jego życie. Ciężkie przeżycia i ciągle przygniębienie cisnęły na artystę. A okoliczności uniemożliwiały pełną realizację. Pozostawił jednak liczne dziedzictwo sztalugowe. Wszakże dziś oceniamy zjawisko bojcukizmu także poprzez szkice przygotowawcze i rysunki, i nie pomniejszyło się ono z tego powodu, nie popadło w zapomnienie.

Dziś postać Osypa Sorochteja wraca z zapomnienia. Mamy tu kolejny przejaw szczęścia w nieszczęściu, ponieważ pomimo tego, że są już ulice nazwane imieniem Sorochteja we Lwowie i Iwano-Frankowsku, jest to jednak powrót z zapomnienia bez nadmiernego patosu. Wydaje mi się dużym powodzeniem, że dzisiaj postrzegamy postać Osypa Sorochteja tak niecodziennie, jakbyśmy odkrywali nową, utalentowanie napisaną historię życia i pracy artysty poprzez niewidzialny wyrazowy duch genialnego ESPRESJONIZMU.

Jubileuszowa wystawa prac Osypa-Romana Sorochteja w Lwowskiej Narodowej Galerii Sztuki im. B.H. Woznickiego w wydziale „Muzeum sztuki europejskiej XIX – XXI wieku” powraca postaci artysty w ogólnoeuropejski kontekst modernizmu.

Dobre prace ze zbiorów Galerii, kolekcji publicznych i prywatnych oraz Archidiecezji Iwano-Frankowskiej ukazują nam wielkość ducha artysty. Cykl „Pasji Pańskiej” Osypa-Romana Sorochteja – to Kaplica Sykstyńska ekspresjonizmu ukraińskiego. Centralny obraz „Zdjęcie z krzyża” wchłonił dźwięczność fresków Giotto, tragiczną reżysurę Caravaggio, pietyzm El Greca,



Осип Сорохтей  
За молитвою, 1925  
Папір, олівець  
8,5 x 10,5 см

dynamikę kubo-futuryzmu i nieskłamana iskrząca krytyczność Sorochteja. Teatralność kompozycji została podkreślona wyraźnie przedstawionymi przekątnymi linii, drobnymi elementami interakcji – gestami bohaterów, mimiką. Szczególną rolę przypisuje się kontrastom kolorów (czerwony i zielony) i kontrastowi jednoczesnemu (symultanicznemu). Lecz wyrazistość Osypa-Romana Sorochteja przekształca główne elementy ikonograficzne w dodatkowe rekwizyty teatralne, takie jak krzyż. One maleją przed wielkością i monumentalną ekspresją obrazów. Wprowadzone do kompozycji dodatkowe elementy stają się żywo symboliczne. Światło latarni w dłoni tylko jedną świecą oświetla całą scenę, jakby było wszechwidzącym okiem Boga, odsłaniając, niby prześwietlone promieniami Roentgena, cechy charakterów, twarz ludzkiego cierpienia i boskiego spokoju. Jedyna świeca zamienia się w światło rampy i odegrywa odwieczne przedstawienie. Cała akcja sceny wprawia widza w nerwowe napięcie, inspirowane u artysty przez barok.

Cykl graficzny łączy prace na białym i czarnym tle. Te ostatnie mają swoją specyfikę. Muszą być oglądane tylko na żywo. Żaden odcisk nie oddaje głębi uczuć i tragizmu, którym są wypełnione te sceny. Ich kompozycja jest w większości poprawna, wszystkie postacie są zgrupowane w środku arkusza. Osyp-Roman Sorochtej nie przepadał za chaotycznością abstrakcyjnego ekspresjonizmu, nie aprobował go, próbował znaleźć w stylu logikę, racjonalne ziarno. Postacie z cyklu graficznego „Pasja Chrystusa” są nieco szorstkie w środkach wyrazu – są to powiększone postacie z maksymalnie uproszczonymi cechami, wyraźnie rozpoznawalne i łatwe do odczytania. Cała uwaga koncentruje się na twarzach, przez które wyraźnie przekazywane są emocje bezpośrednie, jak gdyby prąd elektryczny. Osobnie warto zauważyć, że w prawie każdym arkuszu możemy odnaleźć autoportret lub wskazówkę na samego artystę. Staje się więc nie tylko świadkiem, ale bezpośrednim uczestnikiem wydarzenia. Technikę przeniesienia sceny biblijnej w warunki współczesne stosowano od wczesnego średniowiecza i Quattrocento, Osyp-Roman Sorochtej stale ją używa. Głębia ekspresji i uczucie empatii, pełna bólu i cierpienia, zostaje doprowadzona do granic możliwości. Istnieją również ukryte alegoryczne implikacje odczytania wątków, które wymagają osobnych badań i bardziej szczegółowych opisów za pomocą analizy porównawczej. Nie możemy odbierać te arkuszy jak szkicy lub rysunki-projekty. Wszystkie są wyraźnie podpisane i sposób w drobiazgowy opatrzone datą. Można powiedzieć, że sam artysta uważał je za ukończone „żywe” dzieła odrębne, pełne stalowej pewności, ale nie pozbawione żywej percepcji. Każdy arkusz jest traktowany jako osobna ukończona praca, która odwołuje się do kontemplacji, zrozumienia, wczuwania się, pełnego zanurzenia w empatii.

Jestem przekonany, że ta wystawa sprawi prawdziwą przyjemność poznania wysokiej sztuki i po raz kolejny wskaże, że prawdziwy talent nie zostanie zapomniany. A powrót z zapomnienia Osypa-Romana Sorochteja jest kwestią wielkości jego talentu. Mogę tylko dodać, że poprzez swoje dzieło Osyp-Roman Sorochtej mówi do nas słowami Szekspira: „Ta [grafika] nie pójdzie w zapomnienie, w niej moja praca, ogień mego życia”.

Życiorys Osypa-Romana Sorochteja w datach i faktach:

- 28 lutego 1890 – Osyp-Roman Sorochtej, ukraiński malarz, grafik, rysownik, pedagog, urodził się we wsi Baraniwce (Barańczyce, powiat samborski kraju koronnego Królestwo Galicji i Lodomerii, teraz obwód lwowski Ukrainy). Jego ojciec Józefat Srhtej pracował w Galicji kolejarzem, matka wywodziła się z polskiej rodziny.
- 1909 – ilustruje rekopisemne czasopismo literackie i artystyczne „Zirka” (Gwiazda) w Stanisławowie.
- 1910 – ukończył Seminarium Nauczycielskie w Stanisławowie; w tym roku powstał namalowany pierwszy zachowany autoportret artysty.
- 1911–1914 – studiował na krakowskiej ASP, wpisał się jak Ukrainiec.
- 1914 – po trzecim roku studiów podjął udział w wystawie i zdobył brązowy medal oraz nagrodę pieniężną.
- 1914–1918 – przerywa szkolenie po wybuchu I wojny światowej. Uczestniczy w walkach w szeregach Ukraińskich Strzelców Siczowych.
- 1919 – wznowił studia w krakowskiej ASP, uczył się u Juliana Pańkiewicza i Wojciecha Weissa.
- 1920–1926 – pracuje nauczycielem rysunku w gimnazjum w Stanisławowie.
- 1925–1933 – regularnie współpracuje z czasopismem humorystyczno-satyrycznym „Zyz” (Lwów).
- 1926–1928 – pracuje jako nauczyciel rysunku w Śniatynie.
- 1928 – poślubił Marię Karpiuk (najlepszą uczennicę Oleksy Nowakiwskiego).
- 1931 – uczestnik wystaw HDUM (Kolo Działaczy Sztuki Ukraińskiej), ANUM (Stowarzyszenie Niezależnych Artystów Ukraińskich), USS (Ukraińskich Strzelców Siczowych) we Lwowie, II Międzynarodowej Wystawy Drzeworytów w Warszawie.
- 28 listopada 1941 – zmarł na zawał serca w Stanisławowie (teraz Iwano-Frankiwnsk).





## Ганна Банцекова

## Біблійна тематика в рисунках Осипа Сорохтея 1925 року

Серед митців, що зверталися до сакральної тематики після участі у воєнних діях, було чимало майбутніх визначних художників. Християнське начало стало для них протиположним антилюдському братовбивству. Варто згадати таких майстрів як Ян Генрик Розен, який після повернення додому після жахливих подій на Бельгійському фронті в роки I світової війни почав розмальовувати церкви й костели, зокрема Вірменський собор у Львові.

Осип Курилас, доброволець УСС на фронтах Великої війни, автор багатьох фронтових замальовок, на початку 1920-х рр. викладав у художній школі Новаківського, заснованій за допомогою митрополита Андрея Шептицького. У міжвоєнні роки він створив чимало картин на сакральну тематику, тоді ж ілюстрував «Кленові листки» Василя Стефаника, де розкривається гостра морально-філософська тема про місце людини у світі.

Вихованець Краківської академії Осип Сорохтей пішов на фронт у 1914 році, не закінчивши навчання. Там, у лавах УСС, він присвятив себе жанру карикатури. Лише після здобуття по війні фаху художника-педагога у тій же Краківській академії (1920) митець працює як учитель у державних гімназіях Станіслава та Снятина. Саме тоді, під час своєї педагогічної практики, у 1925 році художник працював над рисунками на релігійно-філософську тематику.

Осип Сорохтей підписував та датував більшість своїх рисунків. Завдяки цьому можна точно визначити місце та дати створення робіт, а відтак виокремити три періоди звернення митця до релігійної тематики: 1925 рік; 1930–31 роки; 1935 рік. У Львівській національній галереї мистецтв імені Б. Возницького зберігається 10 рисунків з першого періоду. Вони невеликі за розміром, датовані вереснем-жовтнем 1925 року, виконані у Станіславі.

Перший біблійний цикл Осипа Сорохтея (старозавітні та новозавітні сюжети) цілком можливо було б віднести до ескізів фрескового стінопису доби італійського Відродження. Настільки вагомою є внутрішня наповненість образів, сила та майстерність рисунку, цілісність композиційного рішення. Звернення до сакральної теми, як до невичерпної та безмежної у філософсько-релігійному та художньо-естетичному трактуванні, було притаманне творчості багатьох митців на початку XX століття. Люди, що пережили лихоліття Великої (I світової) війни та роки наступних революційних потрясінь, були занепокоєні передчуттям нової катастрофи. Осип Сорохтей був одним із таких художників. Він сприймав дійсність із погляду Вічності.

Автор не подавав назв творів. Уважне вивчення його рисунків дає можливість не тільки правильно ідентифікувати композиції, але й зрозуміти причини звернення художника до того чи іншого сюжету.

10 рисунків охоплюють сцени Старого завіту та євангельські сюжети. На перший погляд, вони не мають спільного підґрунтя, а просто вихоплені з різних сторінок Святого Письма. Проте їх об'єднує манера виконання: напруженість сюжету, експресія ритму, своєрідний монументалізм. Складається враження, що художник не ілюструє, а проживає події разом з персонажами своїх творів.

Дві теми, що їх відчитуємо у сакральних композиціях, це – Милосердя і Боротьба (інакше – Віра у Милосердя та Шлях у Боротьбі). У двох сюжетах, які композиційно дуже подібні – Боротьба Якова з Ангелом (Бт 32: 27–28) та Моління про Чашу (Ів. 18:1; Мт. 26: 35–46; Мк 14: 33–42; Лк 22: 40–46) – основний акцент робиться на крилах Ангела.

Ось як трактує це Проповідник Папського дому отець Раньєро Канталамесса: «Природно виникає запитання: кого нагадуємо ми, коли молимося у важких ситуаціях? Ми схожі на Якова, людину Старого Завіту, коли в молитві боремося, щоби змусити Бога змінити рішення – більше, ніж щоби змінитися самим і прийняти його волю, щоби він забрав у нас цей хрест – більше, ніж могли нести цей хрест з Божою допомогою. Ми схожі на Ісуса, якщо, навіть

**Осип Сорохтей**

Вигнання з раю, 1925

Папір, олівець

10,5 x 8,5 см



---

Осип Сорохтей  
Молитва, 1925  
Папір, олівець  
8,5 x 10,5 см

стогнучи і стікаючи кров'ю, прагнемо віддати себе волі Отця. Результати цих двох молитов цілком різні. Бог не відкриває свого імені Якову, але дав Ісусові ім'я вище всякого імені».

У цьому ж ряді є тема Боротьби, представлена роботою Битва Каїна та Авеля (Бт 4:8) – напружена сцена першого вбивства на землі, коли зі сторінок Книги пролунав термін ГРІХ. Вигнання Адама і Єви з раю (Бт 3: 24) передусє попередньому сюжету, вказуючи на тяжкий шлях Життя усього Людства (І вигнав Господь Бог Адама. А на схід від еденського раю поставив Херувима і меча полум'яного, який обертався навколо, щоб стерегти дорогу до дерева життя. Переклад І. Огієнка).

Динамічне та експресивне Вигнання торговців з храму (Ів. 2:13–17) вказує на неминучість покарання Гріха. Фігура Христа з бичем акцентована у багатофігурній композиції.

Наступний ряд робіт циклу пов'язаний саме з темами Милосердя та Істини. Це композиції з сюжетами притч Про Милосердного самарянина (Лк 10: 21) та Про пшеницю і кукіль (плевели) (Мт 13: 24–30). Сюжети Христос і самарянка (Ів. 4:1–42) та Воскресіння дочки Іаїра (Лк 8: 41–56) підкреслюють істину вчення Христового – правдивого і милосердного.

Сюжет Поцілунок Юди та Взяття Христа під варту (Мт 26: 47–49; Мк 14: 44–45; Лк 22: 47–48) підсумовує обидві лінії циклу: Милосердний Христос сам наближається до свого кривдника і зрадника, а жадібні до крові вояки вже налаштовані чинити розправу.

Певною мірою твори Осипа Сорохтея визначають систему Віри митця у Всевишнього, в них сконцентована внутрішня енергія художника, яка через творчість веде його шляхом Істини. Кожен рисунок – це фрагмент дії, що сприймається як короткий, але вузловий відрізок Священної Історії. Кожна подія – це доленосна мить на хронометрі шляху розвитку Людства.

Формат кожного аркуша визначається автором якби зсередини. Композиції у горизонтальному форматі підкреслює ритм нахилених або піднесених фігур (Притча про кукіль); видовжені пропорції (Вигнання з Раю), або динамічний помах руки (Каїн та Авель) – у вертикальному форматі композиції.

Мініатюрний формат творів не применшує монументальності та виразності композиційних рішень.

Наступні роботи сакральних циклів – більш експресивні, натомість ранній станіславівський цикл рисунків 1925 року підкреслює становлення митця, який в подальшому стає однією зі значних постатей в українській культурі.

Список скорочень:

Бт – Книга Буття (Старий Заповіт)

Ів – Євангеліє від Івана

Лк – Євангеліє від Луки

Мк – Євангеліє від Марка

Мт – Євангеліє від Матея

Після скороченої назви подається номер розділу (глави), далі, після двокрапки – номер вірша.



Осип Сорохтей

Христос з учнями в пшеничному полі, 1925

Папір, олівець

8,5 x 10,5 см



---

Осип Сорохтей  
Христос перед Пілатом, 1930  
Чорний папір, пастель  
25 x 34,5 см



Осип Сорохтей  
Допомагають нести, 1930  
Чорний папір, пастель  
24 x 35 см



---

Осип Сорохтей  
Допомагають нести хрест, 1930  
Чорний папір, пастель  
24 x 35 см



---

Осип Сорохтей  
Падіння під хрестом, 1930  
Чорний папір, пастель  
25 x 35 см





---

**Осип Сорохтей**

Ісус зустрічає свою Матір, 1930

Чорний папір, пастель

25 x 35 см



---

Осип Сорохтей  
Симон піднімає хрест, 1930  
Чорний папір, пастель  
25,5 x 35,5 см



Осип Сорохтей  
Симон несе хрест, 1931  
Чорний папір, пастель  
24 x 35 см



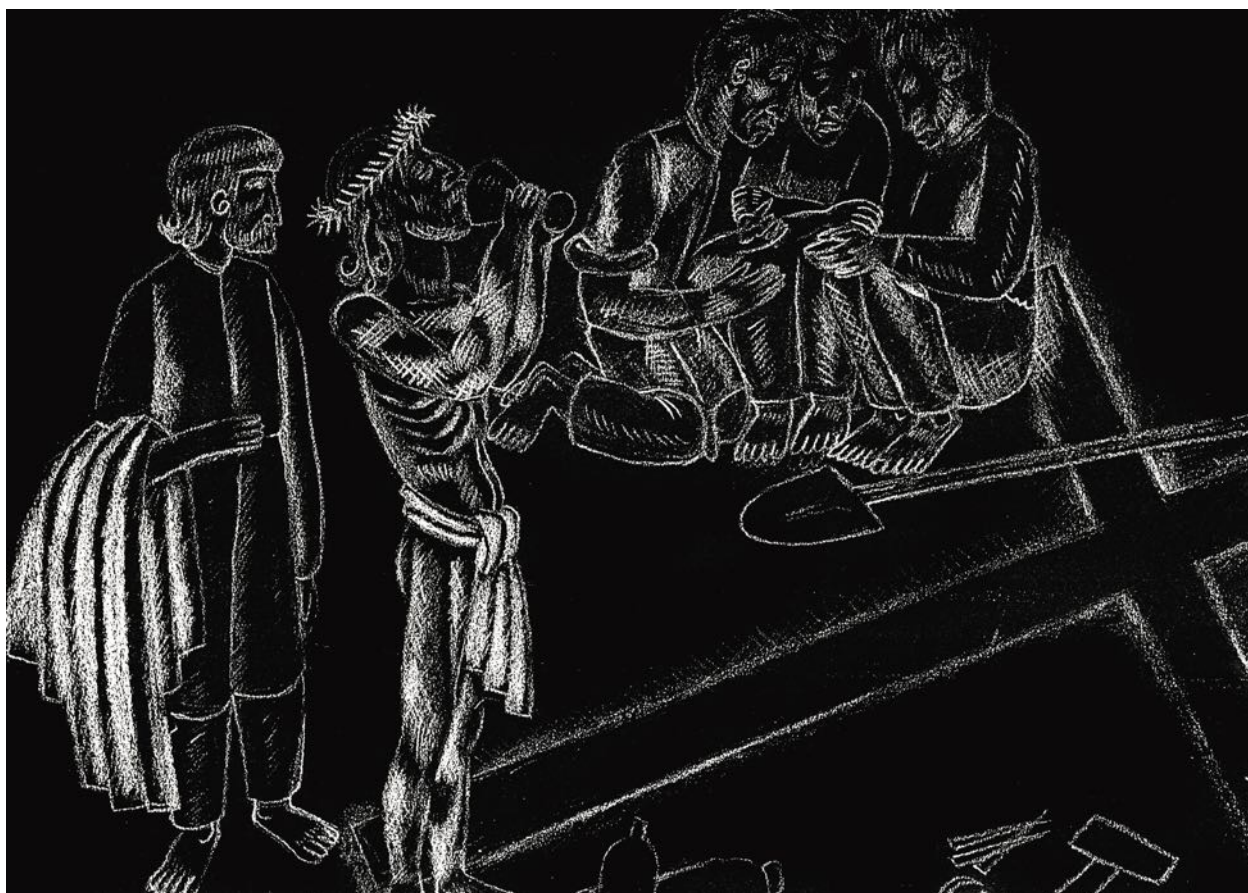
---

Осип Сорохтей  
Вероніка подає хустку, 1930  
Чорний папір, пастель  
26 x 35 см



---

Осип Сорохтей  
Христос звертається до жінок, 1930-ті  
Чорний папір, пастель  
25 x 35 см



---

Осип Сорохтей  
Біля хреста, 1930  
Чорний папір, пастель  
24 x 35 см



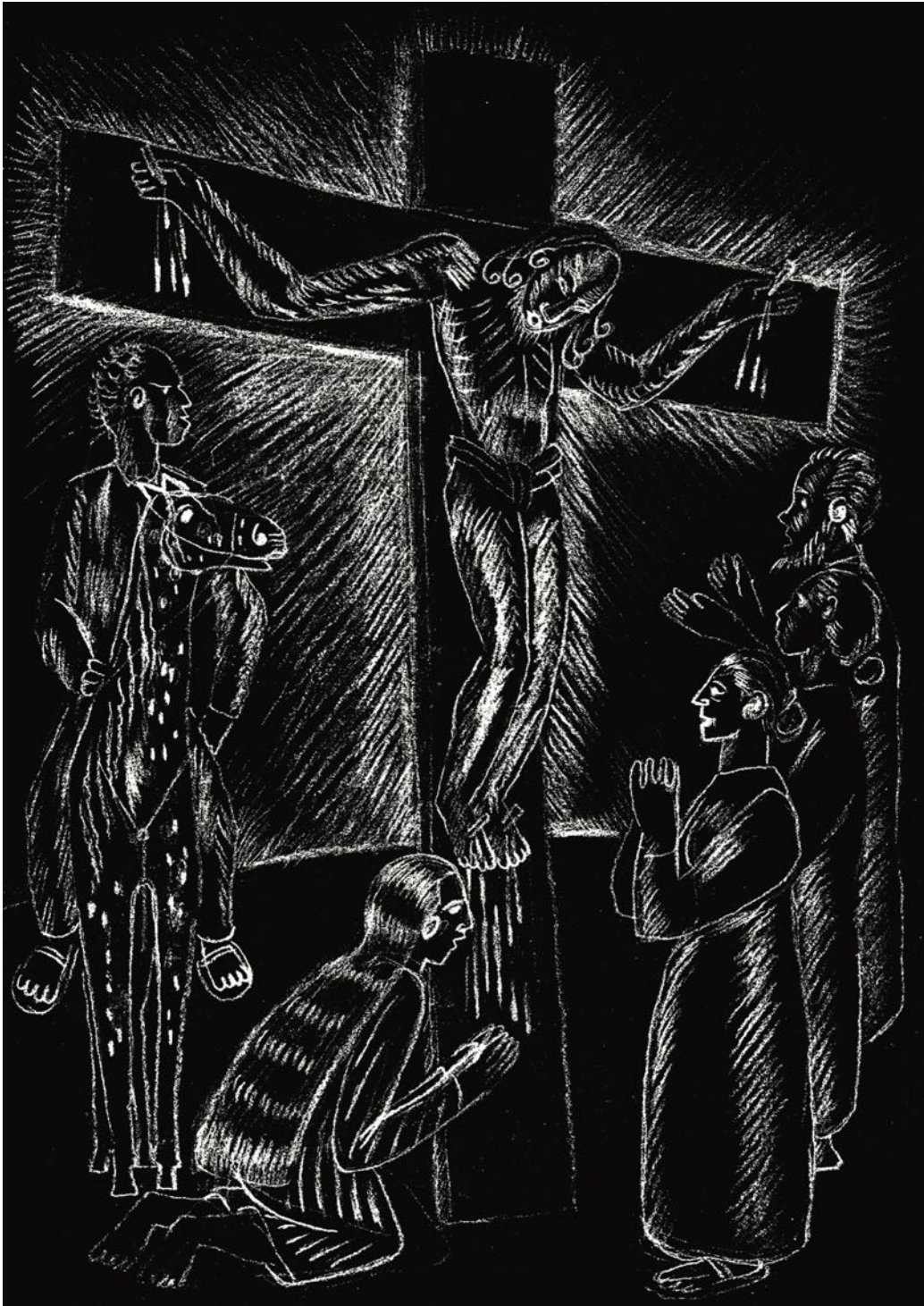
---

Осип Сорохтей  
Прибивають до хреста, 1930  
Чорний папір, пастель  
25 x 35 см



Осип Сорохтей  
Піднімають хрест, 1931  
Чорний папір, пастель  
26 x 35 см





Осип Сорохтей  
Молитва, 1930  
Чорний папір, пастель  
24 x 34 см



---

Осип Сорохтей  
Зняття з хреста(Піета), 1930  
Чорний папір, пастель  
25 x 35,5 см



---

Осип Сорохтей  
Покладення до гробу, 1930  
Чорний папір, пастель  
25 x 34,5 см



---

Осип Сорохтей

Ілюстрація №3 із серії «Пророк», 1931

Папір, олівець

16 x 10 см



Осип Сорохтей

Ілюстрація №5 із серії «Пророк», 1931

Папір, олівець

16 x 10 см



Осип Сорохтей

Ілюстрація №7 із серії «Пророк», 1931

Папір, олівець

16 x 10 см



---

**Осип Сорохтей**

Ілюстрація №6 із серії «Пророк», 1931

Папір, олівець

16 x 10 см

## ЗМІСТ

7

ІВАН ДУДИЧ  
Осип Сорохтей  
Повернення із забуття

17

IVAN DUDYCH  
Osyp Sorochtej  
Powrót z zapomnienia

25

ГАННА БАНЦЕКОВА  
Osyp Sorochtej  
Біблійна тематика в рисунках Осипа Сорохтея 1925 року

5

ОСИП СОРОХТЕЙ  
Живопис  
Графіка